

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 7 Sayı: 31 Volume: 7 Issue: 31
www.sosyalarastirmalar.comIssn: 1307-9581

MÜZMİN TOPLUMSAL ÇATIŞMA VE LÜBNAN MEDYASI
PROTRACTED SOCIAL CONFLICT AND LEBANESE MEDIA

Yenal GÖKSUN*

Öz

Uluslararası ya da yerel çatışmalarda medyanın yapıcı ya da yıkıcı bir rol oynayabileceği kabul edilmektedir. Kitle iletişim araçları, izleyicilerin çatışma gibi kriz durumları karşısında nasıl tutum alması gerektiğine ilişkin yönlendirmelerde bulunmaktadır. Medya, birleştirici bir söylem benimseyebilirken, topluluklar üzerinde biz ve öteki kimliğini pekiştirerek ayrıcı ve yıkıcı bir rol de oynayabilmektedir. Bu makalede Edward Azar'ın müzmin toplumsal çatışma (protracted social conflict) kavramından yola çıkılarak Lübnan medyasının, ülkedeki çatışma ortamının sürdürülebilirliğine ve mevcut iktidar yapısının devamına nasıl katkıda bulunduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda özellikle seçilmiş travmaların, kolektif kimliğin oluşturulmasında ve "düşman" grubun yaratılmasında büyük rol oynadığı ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzmin Toplumsal Çatışma, Seçilmiş Travma, Lübnan, Hizbullah, Medya, Kimlik.

Abstract

It is argued that media can play a constructive or destructive role during local and international conflicts. Mass communication tools can provide the information to an audience about how they should take stand in times of crises. Media can adopt a unifying discourse or can play a divisive and destructive role by reinforcing the identity of communities. Based on the protracted social conflict theory of Edward Azar, this research aims to reveal how Lebanese media contributes to the sustainability of the conflict and continuity of current power structure in Lebanon. It is argued in this paper that chosen traumas play an important role for constructing collective identities and creating the "other" on the media.

Keywords: Protracted Social Conflict, Chosen Trauma, Lebanon, Hezbollah, Media, Identity.

* Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi.

Giriş

Birinci Dünya Savaşı sonrası Fransız sömürgeci olan Lübnan ancak 1943 yılında özgürlüğüne kavuşabilmiştir. 1975-1990 yılları arasındaki iç savaşın yanı sıra 2005 yılına kadar ülkede devam eden Suriye varlığı, İsrail saldırıları ve ülke içindeki topluluklar arasındaki çatışmalar göz önünde bulundurulduğunda ülkedeki istikrarsızlığın bugüne kadar devam ettiği söylenebilir. Bu istikrarsızlıkta Lübnan'ın çok renkli toplumsal yapısı kadar bölgesel sorunlar ve müdahaleler de etkili olmuştur. Günümüzde Lübnan, Suriye krizinden en fazla etkilenen ülkeler arasındadır ve bu durum ülke içinde çatışma alanlarının harekete geçmesine neden olabilmektedir. Trablus kentinde farklı mezhep gruplarının yaşadığı mahalleler arasındaki çatışmaların yanı sıra ülke genelinde Şii bölgeleri hedef alan bombalı saldırılar bu çatışmalara örnek olarak gösterilebilir. Etnik ve mezhepsel kimlik temelli topluluklar arasındaki süregelen bu çatışma ortamını Edward Azar *protracted social conflict* (müzmin, uzatılmış, kronikleşmiş toplumsal çatışma) olarak tanımlamaktadır.

Bu çalışmada Edward Azar'ın müzmin toplumsal çatışma kuramından hareketle Lübnan medyasının yapısı incelenerek, bu yapının çatışma ortamını ve çatışan aktörlerin söylemlerini nasıl desteklediği ortaya konulacaktır. Bu kapsamda 2013'ün son aylarında Lübnan'da yaşanan terör eylemleri ve gruplar arası çatışmaların medyaya yansımaları temel veri olarak kullanılacaktır. Manuel Castells'in kimlik inşası üzerine kuramsal yaklaşımı ve Vamik Volkan'ın kimliğin psikolojik boyutuna ilişkin yaklaşımı, medya söylemini kimlik inşası açısından analiz etmemizi sağlayacak paradigmayı oluşturmaktadır. Makalenin sonunda, medyadaki çatışmacı söylemin sadece medya kurumları üzerinde yapılacak düzenlemeler ile çözülemeyeceği, sorunun yapısal olduğu ve toplumsal ve siyasal aktörlerin oluşturduğu yapıda değişiklik olmadıkça, medyadaki çatışmacı söylemin de değiştirilemeyeceği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Müzmin Toplumsal Çatışma

Müzmin toplumsal çatışma, uzun bir süreye yayılmış ve farklı yoğunluk ve sıklıklarda karşımıza çıkan bir çatışma türüdür (Azar, Jureidini ve McLaurin, 1978:50). Dolayısıyla belli bir zamanda gerçekleşen bir takım olayı değil, bir süreci kapsamaktadır. Bir bölgedeki koşulların çatışmaya doğru evrilmesi için bazı bileşenlerin bir araya gelmesi ve bu bileşenler arasındaki ilişkinin çatışmayı doğurması gerekmektedir. Azar, bu bileşenleri topluluk çeşitliliği, ihtiyaçlar, yönetim ve devletin rolü ile uluslararası bağlantılar olarak sınıflandırmaktadır (Azar, 1990:2). Müzmin toplumsal çatışmayı ortaya çıkaran en önemli faktörlerden birini toplum bünyesindeki toplulukların çeşitliliği olarak

görmektedir. Yani analizinin temelinde toplulukların kimliğini yerleştirmektedir. Azar burada etnik, dinsel, dilsel ya da diğer kültürel kimlik özelliklerini paylaşan bireylerin oluşturduğu toplulukları kastetmektedir. Lübnan da, Azar'ın belirttiği üzere, "sömürgeci yönetimin böl ve yönet ilkesi sonucu yapay biçimde ortaya çıkmış" bir devlet olarak ele alınabilir (Azar, 1990:7). Lübnan gibi farklı etnik ve mezhepsel gruplara ev sahipliği yapan ülkelerde devlet ile toplumun bütünleşememe sorunu gündeme gelmekte, yönetimi elinde bulunduran topluluk ya da topluluklar koalisyonu, diğer toplulukların ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalabilmektedir.

Özellikle Lübnan iç savaşı ele alındığında mücadelenin, ülkenin birliğine mal olsa bile profesyonel sistem korunması üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Azar'a göre Lübnan'da mezhepsel kimlik, bireysel güvenlik kaynağı ve aynı zamanda siyasi düşünce ve eylem için bir araç konumundadır (Azar, 1990:40). 19. Yüzyıldan bu yana Lübnanlı topluluklar arasında yaşanan kanlı çatışmalar gibi tarihsel vakalar da topluluklar arasında karşılıklı güvensizliğin ve korkunun yerleşmesine neden olmuştur. Her topluluğun kendi başına var olma mücadelesi, ulusal birliği kuracak mekanizmaların gelişmesine müsaade etmemiştir.

Kimlik temelli toplulukların en temel ihtiyaçlarının başında var olma ve varlığını koruyabilme gelmektedir. Bu ihtiyaçların karşılanması Azar'a göre piyasa ya da siyasi otorite gibi toplumun üst-yapısına erişebilmekle mümkün olmaktadır. Lübnan örneğinde de topluluk kimliğinin kabulü ve muhafazası, bu kimliğin kamusal alanda tanınması en temel ihtiyaçların başındadır. Bu temel ihtiyaçların yanı sıra diğer toplumsal talepleri yerine getiremeyen zayıf, kırılabilir hükümetler, toplumsal çatışmaya müsait ortamı yaratmaktadır. Hükümet ve devletin zayıflığı, ekonomik bağımlılık ya da siyasi ve askeri patronaj yoluyla uluslararası aktörlerin müdahil olmasına yol açacak koşulları da doğurmaktadır. Tüm bu koşullar bir araya geldiğinde, çatışmanın ortaya çıkması için Azar'a göre dönüm noktası, bireysel mağduriyetin kolektif olarak tanınmasıdır. Mağduriyetin kolektif olarak sahiplenilmesi, ihtiyaçlara ulaşma amacıyla kitlelerin eyleme geçmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla mağduriyet kavramı, çatışmayı açıklamak için önem arz etmektedir.

Kimliğin İnşası ve Seçilmiş Travma

Düşmanımın göğsüne kurşunlar ekdim.
Can verdim, varlığı yendim.
Hüseyin'in kanından bir damlayım ben,
Yaramın sebebi Kerbela'dır.¹

Manuel Castells kimlik denilince kültürel özellikler üzerine anlam inşa etme sürecine dikkat çekmektedir. Kimliğin inşası sürecinde tarihten, coğrafyadan, kolektif hafızadan, kişisel fantezilerden, dinsel ritüellerden çeşitli şekillerde faydalanılır (Castells, 2010:7). Kolektif kimlik inşa edilirken, bu kimliğin sembolik içeriği ve bu kimliğin kendini bu kimlikle tanımlayanlar veya bu kimliğin dışına yerleştirilenler için taşıdığı anlam da büyük ölçüde belirlenir. Dolayısıyla kimlik inşası aynı zamanda "biz" ve "öteki"nin yaratılma sürecidir. Castells kimlik inşasını, *meşrulaştırıcı* kimlik, *direnış* kimliği ve *proje* kimliği olarak üç farklı kategoride ele almıştır ve her inşa sürecinin farklı bir toplumsal yapının ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmektedir. Meşrulaştırıcı kimlik *sivil toplumun* ortaya çıkmasını sağlarken, proje kimliği *öznel*lerin ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Direniş kimliği olarak tanımladığı kimlik inşası süreci de *toplulukların* (communes) ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Direniş kimliği, baskı sonucu değersizleştirilmiş aktörler tarafından inşa edilmektedir. Örneğin etnik temelli milliyetçilik bir yandan yabancılaşma duygusundan diğer yandan siyasi, ekonomik ya da toplumsal dışlanmışlıktan duyulan öfke sonucu ortaya çıkmaktadır (Castells, 2010:9). Her iki durumda da bir mağduriyet söz konusudur ve bu mağdur olma durumu sadece mevcut zaman diliminde değil, tarihin her hangi bir döneminde gerçekleşmiş ve yeni nesillere aktarılmış olabilmektedir.

Vamık Volkan *seçilmiş travma* (chosentrauma) kavramı ile kimlik inşası sürecinin psikolojik boyutuna dikkat çekmektedir. Seçilmiş travmaların çoğu kez abartılar ve sübjektif değerlendirmeler eşliğinde kültürün çeşitli alanlarına girdiğini ve hafızalara kazındığını belirtmektedir (Yılmaz, 2006:26). Bu bazen şarkılarda, şiirlerde, yazıtlarda karşımıza çıkabileceği gibi gazete, dergi ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarında da işlenebilmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılan tarihsel travmalar, zamanla kolektif kimliğin de bir parçası haline gelmektedir. Örneğin Ermeniler için 1915 tehciri, Şiiler için de Kerbela olayı seçilmiş travmalara örnek olarak gösterilebilir. Özellikle Lübnan örneğine baktığımızda hemen hemen tüm toplulukların seçilmiş travmaları olduğu ve bunu gündelik hayatın her anında, konuşmalarında, duvar yazılarında, yazılı ve görsel yayın organlarında sürekli hatırlattıkları görülmektedir. Tarihteki bu deneyimi bizzat yaşamamış

yeni nesiller de, bu travmaları sahiplenerek sorumlulardan intikam alma hissine kapılabilmektedir. Dolayısıyla tarihsel travmaların etnik çatışmalara yönelik negatif etkide bulunduğu düşünülmektedir.

Kitle iletişim araçları tarihsel travmaların vekolektif kimliğin aktarıldığı etkili bir araçtır. Medya, hem topluluğun kültürel değerlerinin bir ürünüdür, hem de kendisi anlam üretmek topluluk üyelerinin kimlik inşasına katkıda bulunmaktadır. Lübnan medyası da bugünkü yapısına büyük oranda iç savaş döneminde kavuşmuştur. İç savaş sırasında devlet televizyonunun ülkedeki çatışmaya tarafsız kalma çabası, savaştan neredeyse hiç bahsetmemesine neden olmuştur. Kendilerini medya alanında ifade edemeyen savaşan gruplar ise kaçak yollardan yayın yapmaya başlamış ve iç savaş döneminde çok sayıda korsan yayın organı ortaya çıkmıştır. Bu yayın organları ülkedeki iç savaş sırasında kitlelerin politik ve mezhepsel mobilizasyonu için kullanılmıştır (Dabbous-Sensenig, 2007:7). 1989 yılında Lübnan iç savaşına son veren Taif Antlaşması, yaşanan "medya savaşı"na da bir son vererek yasadışı yayınlara son verilmesinin ve yayıncılık sektörünün yasal çerçevede düzenlenmesinin, milis güçlerin silah bırakması kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Ancak bu yayın organlarının kapatılması girişimleri toplulukların direnciyle karşılaşmıştır ve ancak 1994 yılında Yayıncılık Yasası kabul edilebilmiştir. Bu yasayla birlikte iç savaş sırasında kurulup yerleşen yayın organları lisans alabilmiştir.

Lübnan Medyasının Yapısı

Lübnan medyası, Ortadoğu ülkeleri arasında en çoğulcu ve özgürlükçü yapıya sahip olanlar arasında sayılmaktadır. Bugün Lübnan merkezli yayın yapan 23 televizyon kanalı ve farklı görüşleri yansıtan 14 günlük gazete göz önünde bulundurulduğunda gerçekten çok sesli ve çoğulcu bir medya yapısının var olduğu öne sürülebilir. Ancak Lübnan medyasında görülen bu çeşitlilik aslında ülkedeki mezhepsel ve siyasi bölünmenin bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Lübnan'dakamusal yaşamı şekillendiren feodal ailelere dayalı *emasistem*, ülkedeki çoğulculuğun ve çoksesliliğin de sınırlarını belirlemektedir (Dabbous, 2010:728). Yayın organları, ülkedeki siyasi aktörlerin sözcülüğü görevini üstlenirken, önceden paylaşılmış bu alanın dışında farklı bir sesin kamuoyunda yer edinebilmesi ise pek mümkün olamamaktadır (Open Society Foundations, 2012). NabilDajanide Lübnan medyasının, halkın çıkarlarını temsil etme ve halka hesap verme yükümlülüğü taşımadığını, bunun yerine özel sektörün ihtiyaçlarına ve feodal liderlerin siyasi programlarına bağlı olduklarını belirtmektedir (Dajani, 2005).

Gerçekten de Lübnan'ın yakın tarihine baktığımızda, medya alanında çizilmiş özgürlük

¹El-Manar Televizyonunda yayınlanan Hizbullah propoganda videosu (Aralık 2013).

sınırlarının dışına çıkan gazetecilerin baskı ve tehditlerle karşılaştığı görülmektedir. 2005 yılında suikasta uğrayan En-Nahar Gazetesi köşe yazarı Samir Qassir ve ondan 6 ay sonra bombalı saldırı sonucu hayatını kaybeden aynı gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Gebran Tueni, medyanın karşı karşıya olduğu tehdidin en yakın örnekleridir. Yine 2005 yılında Başbakan Refik Hariri suikastının ardından El-Mustaqbal TV’de olayın detaylarını araştıran siyasi bir program yapan Fares Khashan, aldığı ölüm tehditleri üzerine yurtdışına çıkmak zorunda kalmıştır. Çeşitli dönemlerdesiyasi aktörlerin zayıflaması ya da güçlenmesine paralel olarak bazı yayın organlarına ve gazetecilere yaptırımlar uygulandığı ya da uygulanan yaptırımların kaldırıldığına rastlanmaktadır. Dolayısıyla ülkedeki siyasi konjonktür ile medyada baskın olan sesler arasında yakın bir ilişkiden söz edilebilir.

Lübnan’da yayın yapan televizyon kanalları, ilişkili oldukları siyasi partinin sözcülüğü görevini üstlenmekte, gündem ve içeriğini bu doğrultuda şekillendirmektedir. El-Mustaqbal TV, Eski Başbakan Refik Hariri’nin partisi Gelecek Hareketi’nin yayın organı işlevini görürken OTV, Michel Aoun’un partisi Özgür Vatansever Hareketi’nin, El-Manar Televizyonu Hizbullah örgütünün, NBN televizyonu Emel örgütünün sözcülüğünü yapmaktadır. Murr TV ve LBC televizyonları 14 Mart koalisyonunu desteklerken El-Jadeed TV 8 Mart koalisyonuna yakın durmaktadır. Lübnan medyasının politik duruşunun yanı sıra yayın içeriğinde de siyasi etkiye açık olduğu görülmektedir. Lübnan’da medya bağımsızlığı üzerine yapılan bir araştırma medya içeriğine en fazla etki eden grubun %72.1 ile reklam verenlerin, %71.3 ile siyasi grupların, %66.9 ile Lübnan hükümetinin ve %60.4 ile yabancı hükümetlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Medya içeriğine en az etki eden grup ise sivil toplumdur (Dabbous-Sensenig 2007:76). Yayın organlarının politik konularının bu kadar net çizildiği ve ülkedeki siyasi grupların yanı sıra yabancı hükümetlerin etkisine dahi açık olduğu bir düzlemde karşılıklı çatışmanın yaşanması da kaçınılmaz olmaktadır. Çatışma ortamı genellikle kimlik temelli söylemler üzerinden, seçilmiş travmaların da kullanımıyla şekillendirilmektedir.

Medyanın Seçilmiş Travmaları Kullanması

Lübnan’da siyasi düzleme paralel şekilde birbirinden ayrılmış yayın organları, Lübnanlı za’imlerin kendi topluluklarına seslenebilecekleri ve mesajlarını iletebilecekleri en önemli araçlardan biridir. Siyasi liderler televizyon platformunu kullanarak söylemlerini inşa etmekte ve bunu gündelik yaşamın her alanına ulaştırabilmektedir. Televizyon kanalları program içeriklerini ve haber gündemlerini bu doğrultuda şekillendirerek kendi cemaatlerinin inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu inşa süreci genelde “öteki”

yaratma, korku ve endişe yayma, ortak mağduriyetler ve tarihsel travmalardan beslenme yoluyla yürütülmektedir. Örneğin El-Mustaqbal TV yayın akışı içerisinde, 2005 yılında suikasta kurban giden eski Başbakan Refik Hariri’nin görüntülerine yer vererek tarihsel travmadan yararlanmakta ve Lübnanlı Sünni topluluk için gurur duyulması gereken bir lider imgesi yaratmaktadır. 1982 yılında devlet başkanı seçildikten hemen sonra bombalı suikasta uğrayan Falanjist lider Beşir Cemayel de Lübnanlı Maruniler için hem örnek alınacak bir lider konumundadır, hem de suikast saldırısı seçilmiş travma olarak hafızalardadır. El-Manar Televizyonu ise çeşitli çatışmalarda ya da saldırılarda hayatını kaybeden Hizbullah üyelerinin görüntülerini “şehitlerimiz” söylemiyle gün içerisinde aralıklarla yayınlarken, “en büyük düşman İsrail” imgesini canlı tutmakta, bu tehdit karşısında kendi Şii cemaatini daha kolay mobilize edebilmektedir. Suriye kriziyle birlikte “en büyük düşman İsrail”in yanı sıra “tekfiri” ve “terörist” olarak tanımladıkları Suriyeli muhalif gruplar da düşman algısının içine yerleştirilmiştir. Cemaat inşa etme ve cemaat üyeleri arasında “safları sıkı tutma” politikası Lübnan içindeki mezhepsel ve politik gruplar arasında karşılıklı korku ve öfkenin de artmasına neden olabilmektedir.

22 Mart 2013 tarihinde Lübnan’da Necip Mikati hükümetinin istifasıyla birlikte ülke 10 ay sürecek bir istikrarsızlığa sürüklenmiştir. Bu süre içerisinde siyasi grupların anlaşamaması ve birlik hükümetinin aylar boyunca kurulmaması, ülkede otorite boşluğu doğurmuştur. Diğer yandan Suriye’deki kriz nedeniyle Lübnan’da da hissedilen çatışma ortamı, 2013 yılının Aralık ayından itibaren tırmanışa geçmiş ve çok sayıda terör ve şiddet olayı yaşanmıştır. Bu tarihten, 15 Şubat 2014 tarihinde birlik hükümeti kurulmasına kadar geçen sürede medyada yer alan söylemler, çatışma ortamını destekleyici bir nitelik sergilemiştir.

Lübnan’da özellikle 15 Şubat 2014 tarihinde birlik hükümetinin kurulması öncesinde medya, ülkedeki tansiyonu yükselten bir rol oynamıştır. Lübnan’da hükümet kurma sürecinde yayın organları, siyasi partilerin pazarlık argümanlarını güçlendirecek gündem maddeleri üzerinde durmuşlar ve ulusal gündemi kendi politikaları doğrultusunda şekillendirmek istemişlerdir. Hükümetin kurulması aşamasında 14 Mart koalisyonunun öne sürdüğü en önemli koşullardan biri Suriye’de Esad yönetimi saflarında muhaliflere karşı savaşan Hizbullah’ın geri çekilmesi olmuştur. Aslında Hizbullah’ın da aralarında bulunduğu Lübnanlı siyasi partiler Temmuz 2012’de kabul edilen Baabda Deklarasyonu ile Suriye’deki kriz sürecinde tarafsız bir tutum sergileyecekleri taahhüdünde bulunmuşlardır (Now, 2012). Ancak, önce Hizbullah savaşçıların Suriye’de çatıştıkları haberleri ortaya çıkmış, daha sonra da Hizbullah lideri Hasan Nasrallah Suriye’deki

çatışmanın tarafı olduklarını ve bu kararın kendileri için bir "varoluş mücadelesi" olduğunu kamuoyuna duyurmuştur (Reuters, 2013). Dolayısıyla müzmin çatışmaya neden olan ve topluluğun temel gereksinimlerinden en önemlisi olan var olma ve varlığını sürdürme ihtiyacının çatışma sebebi olduğunu vurgulamıştır.

Hizbullah'ın Suriye'deki krize müdahil olması birçok kesim tarafından eleştirilse de Nasrallah, bu eleştirilere en güçlü cevabını Aşure günü etkinliklerinde Dahiye'de binlerce kişiye seslendiği konuşmasında vermiştir. El-Manar Televizyonu'nun farklı noktalardan eşzamanlı görüntüler eşliğinde gerçekleştirdiği canlı yayında Nasrallah, Hizbullah'ın Suriye'deki eylemlerinin hükümet pazarlıklarında öne sürülmemesi gerektiğini bir kez daha vurgulamıştır. İlerleyen günlerde El-Manar'a konuşan Hizbullah Genel Sekreter Yardımcısı Naim Qassim, Hizbullah'ın yer almadığı bir hükümetin ülkeyi felakete sürükleyeceğini belirtmiştir (DailyStar, 2013). Marada Hareketi lideri Suleiman Franjeh de benzer bir uyarıyı aynı kanalda dile getirmiştir (Now, 2013).

Siyasi liderlerin, özellikle dini ritüeller sırasında politikaya dair getirdikleri önermeler, politika ve din alanına ilişkin gerçek ve mitlerin iç içe geçmesine ve aradaki sınırın kalkmasına neden olabilmektedir. Bu önermelerin kitle iletişim araçları yoluyla topluluklara aktarımı, kolektif kimliği inşa etme ve bireyin kendi konumunu ve çevresini anlamlandırma sürecini de şekillendirmektedir. Kendisine önerilen normların dışına çıkan birey, kolektif aidiyetin getirdiği güvenli alanı da terk etmiş olacaktır. Lübnan örneğinde de şiddete maruz kalma tehdidinin topluluk arasında sürekli canlı tutulması, bireyin kolektif aidiyetini pekiştirmektedir. Siyasi liderinin arkasında duran birey böylece tehdiye karşı kendisini güvende hissetmesini sağlamaktadır ve tehdidi bertaraf etmek için eyleme geçmeye hazır hale gelebilmektedir.

Nasrallah'ın Aşure günü konuşmasından altı gün sonra Beyrut'taki İran Büyükelçiliği önünde bombalı saldırı meydana gelmiş ve 22 kişi yaşamını yitirmiştir. Kanlı terör saldırısı ülkedeki tüm siyasi gruplar tarafından kınansa da Hizbullah'ın Suriye krizine müdahil oluşunun Lübnan'ı istikrarsızlaştırdığı tezi medyada yer bulmuştur. El-Mustaqbal Televizyonu'na konuşan 14 Mart grubundan milletvekili ve Meclis Başkanı Vekili Farid Makari, İran Büyükelçiliğine düzenlenen saldırının, Hizbullah'ın Suriye'ye müdahalesine bir karşılık olduğunu belirtmiştir (El-Mustaqbal, 2013). Bu süreçte El-Mustaqbal Televizyonu'nun, Hizbullah'ı ülkedeki şiddet ve kaosu arttırmakla itham eden söylemi devam etmiştir. Bu olaydan sonra Lübnan'da Şii hedeflerine yönelik bombalı saldırılar yaşanmaya devam etmiştir.

Sahadaki aktörler, karşılıklı güç mücadelesinde şiddet yöntemlerine başvurarak rakipleri karşısında üstünlük sağlamaya çalışırken Lübnan medyası da şiddet içerikli söylemi ekrana taşıyarak kamuoyuna aktarma işlevi görmektedir. Ülkede yaşanan terör eylemlerinin medyada verilmiş şekli, toplumda öfke ve nefretin yayılmasına neden olabilmektedir. Patlama sonrası olay mahallinden geçilen, ceset ve ölüm sahnelerini içeren ham görüntüler, korku ve panik atmosferinin yayılmasını teşvik etmektedir. Olay sonrası siyasilere karşılıklı suçlamaları ve nefret söylemine dayalı üslupları, toplumda karşılıklı önyargıların pekiştirilmesine ve mezhepler arasında gerilimin artırılmasına neden olabilmektedir. Lübnan medyasında bu ve benzeri örneklere sıkça rastlamak mümkündür.

Lübnan medyası sadece ülke içinde karşılıklı nefret söylemi üzerinden bir mücadele yürütmekle kalmamakta, Suriye krizi gibi bölgesel sorunlar üzerinde farklı tutumlar sergileyerek destekledikleri siyasi gruplar için kamuoyu desteği aramaktadır. El-Manar ve El-Meyadin televizyonları Suriye hakkındaki haberlerinde Esad yönetimi lehine bir söylem benimsemektedir. Bu televizyonların sahadaki muhabirleri Suriye askerleri ile çatışma bölgelerine girerek rejimin elde ettiği kazanımları ve terörist olarak nitelendikleri grupların yenilgilerini izleyiciye aktarmaktadır. Muhaliflerin uyguladıkları şiddet ön plana çıkartılarak Hizbullah'ın Suriye'deki varlığı meşru kılınmakta ve Hizbullah'ın Lübnan siyasetinde gördüğü baskı azaltılmaya çalışılmaktadır. Nitekim bunun karşısında El-Mustaqbal TV, Suriye yönetiminin siviller üzerinde uyguladığı katliamları ön plana çıkararak Suriyeli muhaliflerin eylemlerini meşru kılmaktadır. Bu söylem aynı zamanda Lübnan içerisinde Suriye muhalefetine destek veren grupların üzerindeki baskıyı azaltmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla Suriye krizinin, Lübnan medyası için yeni bir çatışma alanı olarak ortaya çıktığı ve mezhepler arasındaki gerginliğin artmasında rol oynadığı söylenebilir. Kimlik temelli çatışmacı söylemin Lübnan medyasında hakim olması, müzmin toplumsal çatışmanın da sürekliliğini sağlamaktadır.

Sonuç

Medyanın terör ve şiddet olaylarını ele alış biçimi her ne kadar etik bir sorun gibi gözükse de bilinçli bir politikanın sonucu olarak yorumlanabilir. 2011 yılından bu yana devam eden Suriye krizi Lübnan'daki siyasi konjonktürü etkilediği gibi, medyadaki ayrışmayı da derinleştirmiştir. Bu ayrışma medyada terör ve şiddetin daha fazla yer bulmasına ve mezhepler arası gerginliğin daha da artmasına neden olmaktadır. Öte yandan kriz dönemlerinde siyasi aktörler, kendi topluluklarını bir arada tutabilmek ve daha kolay mobilize edebilmek amacıyla korku ve kaos ortamından faydalanmaktadır.

Tarihte yaşanmış ve kimi hatırdaki kalan, kimi unutulmuş seçilmiş travmalar, televizyon ekranlarında tekrar hatırlanmakta ve geçmiş mağduriyetler ile bugünkü olaylar arasında bağlantılar kurulmaktadır. Terör eylemleri onlarca sivilin hayatını kaybetmesine neden olurken siyasi liderler, aldıkları kararlardan vazgeçmeyeceklerini ve bu tür eylemlere yine şiddetle karşılık vereceklerini vurgulamaktadır. Maruz kalınan şiddet, siyasi aktörün uyguladığı şiddeti meşrulaştıran bir araç olarak işlev görmektedir. Bu sayede ilgili siyasi örgüt, kendi topluluğunun rızasını ve desteğini daha fazla kazanabilmektedir.

Farklı kültürel kimlikler üzerine kurulu toplumsal yapı, bu toplulukların varlıklarını koruyabilme ve temel ihtiyaçlarını giderebilme mücadelesi sonucunda çatışmalara sahne olmaktadır. Muhakkak ki bu kültürel kimliğin inşasında tek etkili faktör medya değildir. Ancak medyada yer alan şiddet dili, ülkedeki çatışma ortamının sürdürülebilirliğine ve mevcut iktidar yapısının devamına katkıda bulunmaktadır. Lübnan'da etnik-dini kimliğin Lübnanlı kimliğinden önce gelmesi, güçlü bir hükümetin bulunmaması, asker ve polis dışında silahlı milis güçlerin varlığı ve dış güçlerin müdahalesi nedeniyle iktidar ilişkisi, çatışmacı bir zemin üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla bu iktidar yapısı medyayı da etkilemektedir. İktidar ile kurulan her ilişki aynı zamanda bir varoluş mücadelesi olarak görülmektedir. Mevcut toplumsal koşullar göz önünde bulundurulduğunda, şiddet kullanımına dayanan iktidar yapısının değiştirilmesi kolay gözükmemektedir.

Konuya sadece medya özelinden baktığımızda ise, terör eylemlerinde karşımıza çıkan sorumsuz yayıncılık ve toplum genelinde korku ve dehşetin yayılması, Lübnan medyasının sorgulaması gereken sorunların başında gelmektedir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi halkın çıkarlarını temsil etme ve halka hesap verme yükümlülüğü taşımayan, bunun yerine özel sektörün ihtiyaçlarına ve feodal liderlerin siyasi programlarına bağlı olan yayın organlarının bu sorgulamayı gerçekleştirmeleri, kendiliğinden mümkün gözükmemektedir. Üstelik kimlik temelli parçalanmış bir toplumda bunun gerçekleştirilmesi daha da zor gözükmemektedir. Bu nedenle Lübnan medyasının reformdan geçebilmesi için öncelikle siyasi aktörlerin halka hesap verebilirliğinin sağlanması ve toplum çıkarlarını ön planda tutan bir anlayışın geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AZAR, Edward E. (1990). *The Management of Protracted Social Conflict*. Hampshire: Dartmouth.
- AZAR, Edward. E., JUREIDINI, Paul, and MCLAURIN, Ronald (1978). "Protracted Social Conflict; Theory and Practice in the Middle East." *Journal of Palestine Studies* 8 (Autumn): 41-60.
- CASTELLS, Manuel(2010). *The Power of Identity*. UK: Blackwell.

- DABBOUS, Yasmine T. (2010). "Media With a Mission: Why Fairness and Balance Are Not Priorities in Lebanon's Journalistic Codes." *International Journal of Communication* 719-737.
- DABBOUS-SENENIG, Dima(2007). *ACRLI 2007 Country Report: Media in Lebanon*. Beyrut: Arab Center for the Rule of Law and Integrity.
- DAJANI, Nabil(2005). "The Re-feudalization of the Public Sphere: Lebanese Television News Coverage and the Lebanese Political Process." *New Media in the Middle East International Conference*.
- YILMAZ, Muzaffer Ercan(2006). "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde 'Sınır İçi' Etnik Çatışmalar." *Uluslararası Hukuk ve Politika* 2 (6): 17-30.
- Open Society Foundations, (2012). "Mapping Digital Media: Lebanon." Now, 11 26. 2013. *Franjeh warns fait accompli cabinet*. <https://now.mmedia.me/lb/en/lebanonnews/527342-franjeh-warns-fait-accomplish-cabinet-will-endanger-lebanon>. Erişim Tarihi: 02.01.2014.
- The Daily Star, 12.26.2013. *Hezbollah warns Sleiman against fait accompli Cabinet*. <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2013/Dec-26/242292-hezbollah-warns-sleiman-against-fait-accomplish-cabinet.ashx>. Erişim Tarihi: 02.01.2014.
- Reuters, 05 25.2013. *Nasrallah says Hezbollah will bring victory to Syrian ally Assad*. <http://www.reuters.com/article/2013/05/25/us-syria-crisis-hezbollah-idUSBRE94009120130525>. Erişim Tarihi: 02.01.2014.
- The Daily Star, 02 14.2014. *Sleiman demands action over Virgin Mary photo scandal*. <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2014/Feb-14/247373-sleiman-demands-action-over-virgin-mary-photo-scandal.ashx>. Erişim Tarihi: 02.16.2014.
- Now, 06 14.2013. *Sleiman: Baabda Declaration 'reference' for future governments*. https://now.mmedia.me/lb/en/nownews/sleiman_baabda_declaration_reference_for_future_governments. Erişim Tarihi: 02.01.2014.
- El-Mostqabal TV, 12 7. 2013. *الحلوة حيدلوتو قفالتعجيرات هو بانسحابجز بالله بكماري*. <http://www.futuretvnetwork.com/node/63515>. Erişim Tarihi: 02.01.2014.